

HÍRES EMBEREK KÉZIRATAI
BÁCS-KISKUN LEVÉLTÁRÁBAN

KIÁLLÍTÁSVEZETŐ

BÁCS-KISKUN
M E G Y E I
ÖNKORMÁNYZAT

LEVÉLTÁRA

A levéltár közigazgatási feladatokat is ellátó tudományos intézményként őrzi és gyűjti a múlt térségünkre vonatkozó írott dokumentumait. Mint ilyen szerepet vállal a helyi közösség identitásának alakításában, egy-egy kiállítás erejéig pedig kaput nyit a múlt iránt érdeklődők előtt.

Jelen tárlat olyan személyek kéziratait, leveleit mutatja be, akik a térségben születtek, éltek és dolgoztak, országos hírnévre tettek szert. Közzéteszünk olyan leveleket is, amelyek országosan ismert személyiségektől származnak. A kiállított levelek, feljegyzések, egyéb dokumentumok legnagyobb részét a levéltárnak a híres emberek kézírataiból álló gyűjteményéből valók. A körülmények nem tették lehetővé, hogy ezt a dokumentumgyűjteményt teljes egészében bemutassuk, hiszen a levéltár nem rendelkezik egy ehhez szükséges kiállítóhelyiséggel. Éppen ezért nem vállalkozhattunk egy teljes, a helytörténet szempontjából fontos személyiségek összességét bemutató tárlat összeállítására sem, ehhez más gyűjteményekből származó iratok felsorakoztatására is szükség lenne. Egy kamarakiállítás keretében a teljesség igénye nélkül azt tűztük ki célul, hogy az említett gyűjteményből kiemeljük azokat a dokumentumokat, amelyek a legnagyobb érdeklődésre tarthatnak számot.

A kiállított dokumentumok keletkezési idejüket tekintve a 18. század végétől a második világháborúig terjedő időszakot ölelik fel. A kiállítás rendszerében nem törekedtünk szigorú kronológiai sorrendre, a felsorakoztatott dokumentumok tagolódása tematikai szempontú. Az első — a személyek számát tekintve is a legterjedelmesebb — részben a tudományos élet helyi képviselőinek és országosan is ismert személyiségeknek a kézíratai foglalnak helyet. A két csoport természetesen nem választható élesen ketté, a levelek tanúsága szerint személyes és szakmai kapcsolatok sora hálózta be mind a társadalom mind a természettudományok művelőinek körét. Itt kaptak helyet azok a történészek, irodalmárok, néprajztudósok, botanikusok, földrajztudósok, akik közül számosan nem csak műveik által írták be nevüket a város és a régió történelmébe, de azáltal is, hogy a tudományos élet szervezőiként életük összefonódott a város gyűjteményeinek sorsával. A kiállítás következő részét művészek kézíratai alkotják;

írók, költők, a színjátszás mesterei, zeneszerzők és festők arcát villantja fel egy-egy feljegyzés, üdvözlőlap, beszámoló. Ezt követik Kecskemét város jelentős közéleti személyiségeivel, neves polgáraival kapcsolatos dokumentumok, majd a kiállítás utolsó részében országos jelentőségű politikusoktól származó kéziratok.

A tematikai felosztástól eltekintve nem törekedtünk egységes szempontrendszer szerint csoportosítani a kéziratokat, merőben eltérő formai jellegük és információs értékük ezt nem is tenné lehetővé. Az utolsó két részben helyet kapott dokumentumok sem elsősorban a közéleti eseményeket érintő információk miatt lehetnek érdekesek számunkra. A tárlat egészére jellemző, hogy a szemlélő sokkal inkább a levelek íróinak mentalitását, habitusát, esetleg hétköznapi arcát láthatja, és döbbenhet rá arra, hogy a megsárgult papírokon rögzült valaha volt élmények és a jelenkori valóság között nem is olyan nagy a szakadék.

Egy-egy személytől többnyire egy dokumentum szerepel. Az iratok mindegyike sorszámmal van ellátva, a kiállításvezető tartalmazza a dokumentumok leírását és levéltári jelzetét.

Kecskemét, 1999. január

Pető Melinda
levéltáros

1. Hornyik János (1812-1885) városi főjegyző, levéltárnok, történész, a Magyar Történelmi Társulat és az MTA tagja, a Kecskeméti Lapok szerkesztője. Kecskemét város története oklevél-tárral című 1860 és 1866 között írt művének kézírata.

BKMÖL. XIV. 66. — másolat

Hornyik János

2. Szilády Károly (1795-1871) könyvkiadó, Kecskemét nyomdászatának megalapítója. Önéletrajz. 1833. április 24.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat

Szilády Károly

3. Szilády Károly 17 évig tartó debreceni nyomdászati tevékenységét méltató 1833. április 29-én kelt oklevél.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat

4. Szilády Károly (1865-1934) városi levéltárnok, múzeum- és könyvtárigazgató. Kecskemét országos viszonylatban is jelentős könyvtárának létrehozója. Önéletrajz. 1885. július 5.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat

Szilády Károly

5. Szilády Károly középiskolai bizonyítványa. 1883. június 15.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat.

6. Heckenast Gusztáv (1811-1878) könyvkereskedő, nyomdász Szilády Károlyhoz írott nyomdai munkálatokkal kapcsolatos levele. 1842. január 8.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat.

Gusztáv Heckenast

7. Révész Imre (1889-1967) református püspök, egyetemi tanár, egyház-, művelődés-, és társadalomtörténetstörténész Szilády Károlyhoz írott levele. 1856. március 20.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat

Révész Imre

8. Szilágyi Sándor (1827-1899) történész, a Századok és a Történelmi Társulat szerkesztője. Levél Szilády Károlyhoz.

BKMÖL. XIII. 14. — másolat

Szilágyi Sándor

9. Thaly Kálmán (1839-1909) történész, politikus, költő, a Századok szerkesztője. Levél Hornyik Jánoshoz. 1868. február 28.

BKMÖL. XV. 11. 150. — másolat

Thaly Kálmán

10. Galgóczy Károly (1823-1913) gazdaságtörténész, statisztikus, Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye monographiája szerzőjének levele Kada Elekhez egy Pusztaszeren létesítendő falumúzeum tervéről. 1904. október 1.

BKMÖL. XV. 11. 35. — másolat

Kiváló úr

11. Thirring Gusztáv (1861-1941) statisztikus, földrajztudós, a magyar történelmi statisztika megalapozója köszönetet mond a városnak a rendelkezésére bocsátott levéltári iratokért. 1905. június 17.

BKMÖL. XV. 11. 152./1. — másolat

Thirring Gusztáv

12. Szekfű Gyula (1883-1955) történész Balásfalvi Kiss Endréhez címzett köszönetnyilvánító levele. 1936. október 26.

Beküldés
BKMÖL. XV. 11. 136. — eredeti

13. Hermann Ottó (1835-1914) néprajztudós, polihisztor tájékoztatója Kada Elek kutatásainak eredményeiről. 1904. szeptember 10.

Hermann Ottó
BKMÖL. XV. 11. 50./6. — eredeti

14. Bíró Lajos (1865-1931) természettudós, az alföldi és a kecskeméti állatvilág leírójának, tudományos gyűjtőmunkával kapcsolatos levele. 1904. augusztus 20. BKMÖL. XV. 11. 18./a-1. — másolat

Bíró Lajos
15. Dr. Hollós László (1859-1940) természettudós, botanikus, a város földtani viszonyainak feldolgozója, a kecskeméti főreáliskola tanára. Dr. Balásfalvi Kiss Endréhez írott levele. 1934. május 25.

Kiváló tudós
BKMÖL. XV. 11. 54. — másolat

Dr. Hollós László
16. Vámbéry Ármin (1832-1911) orientalista Dr. Hollós Lászlóhoz címzett feljegyzése a kecskeméti evangélikus templom földmunkálatai közben talált edény feliratának megfejtéséről. 1894. augusztus 3.

Vámbéry Ármin
BKMÖL. XV. 11. 162./1. — eredeti

17. ifj. Madarassy László (1880-1943) néprajztudós, 1934 és 1936 között a Néprajzi Múzeum igazgatója. A kecskeméti múzeum néprajzi anyagának begyűjtési munkálataival kapcsolatos levél.

Madarassy László
BKMÖL. XV. 11. 87./1. — másolat

18. Szilády Áron (1837-1922) református lelkész, irodalomtörténész, a hódoltság kori irodalom és történelem kutatója. Nevéhez fűződik többek között A régi Magyar Költők Tára kiadása. A kiskunhalasi gimnázium ottani működése során jelentős mértékben fejlődött.

Szilády Áron
Ifjúkori dolgozat Arany János jegyzeteivel.

BKMÖL. XV. 11. 140./3. — eredeti

19. Kertbeny Károly (1824-1882) irodalmár, Petőfi-kutató, Petőfi műveinek fordítója. Levél a Petőfi-körhöz a költővel kapcsolatos irodalmi jogainak átruházásáról. 1870. december 12.

Kertbeny Károly
BKMÖL. XV. 11. 71./a-1. — másolat

20. Bankos Károly (1821-1905) Petőfi barátja és kutatója. Levél Szilády Áronhoz.

Bankos Károly
BKMÖL. XV. 11. 8./2. — másolat

21. Hanusz István (1840-1909) a kecskeméti főreáliskola tanára, a Kecskeméti Lapok szerkesztője. Kada Elekhez írt levelében megjelent írásait felajánlja a népkönyvtáraknak. 1907. augusztus 7.

Hanusz István
BKMÖL. XV. 11. 46./a-1. — másolat

22. Nagy István (1781-1831) református lelkész, irodalomtörténész, a kecskeméti református kollégium tanára. Irodalmi munkásságának eredménye az 54 kecskeméti író bemutató műve.

Levél a városi tanácshoz. 1828. június 23.

Nagy István
BKMÖL. XV. 11. 101/62 — másolat

23. Miletz János (1841-1903) tanár történész, régész. Édesanyja révén a Katona-család rokona volt, diákként Katona József öccsénél lakott. Később feldogozta és kiadta a Katona-házban talált kéziratokat. Levelében a Katona-családdal kapcsolatos dokumentumok sorsa felől érdeklődik. 1885. október 25.

Miletz János
BKMÖL. XV. 11. 94. — eredeti

24. Vahot Imre (1820-1879) szerkesztő, író Szilády Károlyhoz írott levele. 1856. március 7. *BKMÖL. XIII. 14. — másolat*

25. Szabó Endre (1849-1924) műfordító és irodalmár verse a Klapka-házról. *BKMÖL. XV. 11. 130. — másolat*

26. Mátyási József (1765-1849) költő köszönetet mond a kecskeméti tanácsnak a városi polgári jog megadásáért. 1827. május 27. *BKMÖL. XIV. 26. 5. sz. — másolat*

27. Mátyási József visszautasítja kecskemét város választott polgárai közé való választását. *BKMÖL. XIV. 26. 6. sz. — másolat*

28. Mátyási József: Viskói uradalom vagyis A házam Kecskeméten című költeményének kézírata. *BKMÖL. XIV. 26. 10. sz. — másolat*

29. Mátyási József: Kis ítélet napja vagyis Kecskemét városának tizedik júliusi égése című költeményének részlete. *BKMÖL. XIV. 26. 11. sz. — másolat*

30. Erdélyi József (1896-1978) Vers Kecskemét nevééről című költeménye. *BKMÖL. XV. 11. 32. — másolat*

31. Tompa Mihály egyházi beszédeinek kiadásával kapcsolatos Szilády Károlyhoz írott levele. 1859. január 12-én. *BKMÖL. XV. 154. /a-2. — másolat*

32. Arany János levele Szilády Aronnak, amelyben felkéri egy Franciaországban sorra kerülő orientalista konferencián való részvételre. 1879. augusztus 28. *BKMÖL. XV. 11. 2. /a-6. — eredeti*

33. Jókai Mór levele Szeles Józsefnek. 1900. január 16. *BKMÖL. XV. 11. 61. /a-3. — eredeti*

34. Móricz Zsigmond alföldi előadói körútjával kapcsolatos levele. 1930. szeptember 27. *BKMÖL. XV. 11. 97. /1. — másolat*

35. Császáry Losy Pál (1771-1823) lelkész, a kecskeméti református kollégium tanára. Három botsai pusztabeli juhászoknak együtt való beszélgetések című 1804. április 11-én Hajós Krisztina lakodalmán előadott szindarabja. *BKMÖL. 11. 22. — másolat*

36. Kelemen László (1762-1814) a magyar nyelvű színjátszás megalapítója. 1796-ban fellépett társulatával a városban, ekkortól számítják a kecskeméti színjátszás kezdetét. Levél a városi tanácshoz. 1800. május 17. *BKMÖL. XV. 11. 69. /2. — másolat*

37. Katona József a városi tanács elé terjeszti tervét a piaci mézárszék színházzá alakításáról. 1826. augusztus 22. *BKMÖL. XIV. 15. 7. sz. — másolat*

38. Nemes András (1760-1844) ügyvéd, színész Kelemen László társulatában Vers a kecskeméti sétálóról című műve. 1836. május 28. *BKMÖL. XV. 11. 102. — másolat*

39. Hevesi Sándor (1873-1939) a Nemzeti Színház igazgatója, rendező, dramaturg, tanár levele a város polgármesteréhez. 1916. október 24. *BKMÖL. XV. 11. 51. — másolat*

40. Szent-Gály Gyula (1863-1919) zeneszerző, tanár a zeneiskola szervezésével kapcsolatos tervekről tájékoztatja Kada Eleket 1906. május 30. *BKMÖL. XV. 11. 137./2. — másolat*

41. Kacsóh Pongrác levele a Katona József körnek. 1910. január 20. *BKMÖL. XV. 11. 65./1. — eredeti*

42. Liszt Ferenc Káldy Gyulához írott levele. 1880. február 24. *BKMÖL. XV. 11. 84./1. — másolat*

43. Benyovszky István (1868-1969) festőművész levele Kiss Endrének. 1934. március 19. *BKMÖL. XV. 11. 12. — másolat*

44. Roskovics Ignác (1854-1915) festőművész, a Nagytemplom freskóinak alkotója Horváth Ádámhoz címzett üdvözlőlapja. 1901. január 3. *BKMÖL. XV. 11. 118./1. — eredeti*

45. Munkácsy Mihály Káldy Gyulának írott köszönőlevele. 1895. november 8. *BKMÖL. XV. 11. 98. — másolat*

46. Feszty Árpád levele. *BKMÖL. XV. 11. 33./1. — másolat*

47. Beszédes József (1787-1852) táblabíró, vízmérnök, nevéhez fűződik a Sárköz ármentesítése. Levelében a város figyelmébe ajánlja Kolozsvártól Grétzig hajózható csatorna című művét. 1839. augusztus 1. *BKMÖL. XV. 11. 15. — másolat*

48. Gyenes Mihály (1824-1877) városi mérnök, munkásságának eredménye a város közepén levő mocsár lecsapolása és sétatérre alakítása. Levél az öccséhez. 1855. március 21.

BKMÖL. XV. 11. 41./3. — másolat

49. Gyenes Mihály bizonyítványa. 1847. július 16. *BKMÖL. XV. 11. 41./2. — másolat*

50. Katona Zsigmond (1828-1902) gyógyszerész, a hazai gyógynövénykutatás és termesztés itthon és külföldön is elismert szaktekinélve, a helyi iparegylet elnökeként aktív közéleti tevékenységet is folytatott Kecskeméten. Végrendelet. 1901. január 21.

BKMÖL. XIII. 6. — másolat

51. Csányi János (1788-1870) városi tanácsnok, polgármester levele. 1840. június 30. *BKMÖL. XV. 11. 21./1. — másolat*

52. Eötvös Károly (1842-1916) ügyvéd, országgyűlési képviselő, a tiszzaeszlári vérvád-per védőügyvédje. Levél Horváth Mihályhoz. 1892. november 14.

BKMÖL. XV. 11. 31./a-1. — eredeti

53. Karika János (1808-1855) országgyűlési képviselő és a református főiskola tanárának levele Bódogh Antalhoz, Kecskemét táblabírójához. 1847. április 17. *BKMÖL. XV. 11. 67. — másolat*

54. Kada Elek (1852-1913) polgármester nyaralásából küldött üdvözlőlevele Szilády Károlynak. 1909. július 17.

Kada Elek
Szilády Károly
BKMÖL. XV. 11. 66./3. — eredeti

55. Hock János (1859-1936) politikus, az 1918-as országos Nemzeti Tanács elnökének levele öccséhez.

Hock János
BKMÖL. XV. 11. 53. 10. — eredeti

56. Hajnóczy József levele Nyáry Jánoshoz. 1789. július 3.

Hajnóczy József
BKMÖL. XV. 11. 54./1. — másolat

57. Bárány Eötvös József levele. 1855. július 29.

Eötvös József
BKMÖL. XV. 11. 30./1. — másolat

58. Klauzál Gábor levele Pest vármegye közgyűlésének. 1848. szeptember 3.

Klauzál Gábor
BKMÖL. XV. 11. 76./1. — másolat

59. Mészáros Lázár levele Mészáros Antalhoz. 1856. augusztus 8.

Mészáros Lázár
BKMÖL. XIII. 9. — másolat

60. Türr István levele. 1880. július 8.

Türr István
BKMÖL. XIII. 15. — másolat

61. Görgey Artúr levele a Görgey-induló eredetével kapcsolatban.

Görgey Artúr
BKMÖL. XV. 11. 40./1. — másolat

62. József főherceg levele Sztojka Ferenchez. 1886. január 17.

József főherceg
BKMÖL. XV. 11. 62./1. — eredeti

63. Rudolf főherceg levele Jókainak.

Rudolf főherceg
BKMÖL. XV. 11. 120./1. — másolat

64. Bánffy Dénes levele Sándor István kecskeméti főjegyzőnek. 1907. december 25.

Bánffy Dénes
BKMÖL. XV. 11. 9./a-1. — eredeti

65. Tisza István levele Kada Eleknek. 1904. február 7.

Tisza István
BKMÖL. XV. 11. 153./1. — eredeti

66. Teleki Pál levele. 1937. január 28.

Teleki Pál
BKMÖL. XV. 11. 148./1. — másolat

67. Lord Rothemere angol diplomata levele Kiss Endrének, amelyben megköszöni a neki küldött barackpálinkát és barátai elismerését fejezi ki az ital minőségét illetően. 1935. május 7.

Rothemere
BKMÖL. XV. 11. 119./a-2. — eredeti

A kiállítás
a Bács-Kiskun Megyei Közgyűlés
és
Kecskemét Megyei Jogú Város Közgyűlésének
anyagi támogatásával jött létre.

*A kiállítást rendezte és a katalógust összeállította:
Pető Melinda*

*Művészeti és műszaki rendező:
Varga Judit*

BÁCS-KISKUN
MEGYEI
ÖNKORMÁNYZAT

LEVÉLTÁRA

Felelős kiadó: Dr. Tóth Ágnes levéltárigazgató